

ТЫЗЭКЬОТМЭ — ТЫЛЪЭШ!

Адыгэ 100 Мажъ

Голос
адыга

1923-рэ ильясым
пъэтхапэм
къыщегъэжъягъэу
къыдэкы

№ 110 (22799)

2023-рэ ильяс

МЭФЭКУ

МЭКЬУОГЬУМ и 22-рэ

ОСЭ ГЪЭНЭФАГЪЭ ИИЭП

6 +
тисайт

WWW.ADYGVOICE.RU
тихытыу нэклуббъохэр

Адыгэ Республикаэм и Правительствэ иғъэзет

Шэжъыр мыкшосэнэу

Шығыо-шэжъе Мафэм фэгъэхыгъэу шэжъе чэшшэу мэкуогъум и 21-р и 22-м зыщыхэхъацтым пчыхъэм сыхъатыр 8-м заом хэклидагъэхэм ясаугъэтэу «Егъашшэрэ машшом» дэжь партиеу «Единэ Россиям», «Ныбжыкыл Гвардием» ыкы «Теклоныгъэм иволонтерхэм» ягуфитхэм Хэгъэту зэошхом иорден итеплэ къэзыгъэлъэгъорэ шэф остыгъэ 3000 зэхагъенагь.

А. Ляутеншлегер

Орденэу щыгъэхэм ашыщэу мыр Хэгъэту зэошхом итамыгъэу щыт, шьошибу зиэ ыкы заом ильехъан пыхъужъуныгъэ зезыхъагъэхэмрэ зэхэшэн команднэ юфшэнэр шуягъэ кытэу зыгъэпсыхэрэмрэ аратыщтыгь.

Нэмыц техаклохэм тикъералыгъо лыеу кытрахыгъэр, тицыфхэм япсэемыблэжъынгъэ, мамыр щылакэр кытэфыдэзыхыгъэхэр зэрэтшымыгъупшештхэм, лэужыбэм зэрядгъэшшэжъыщым ишыхъатэу мы юфхъабзэр ильес къэс зехашэ.

Юфхъабзэхэу «Шэжъым ишэф остыгъ» ыкы «Заом имэшо сурэтхэр» тикъералыгъо ичыпшэ 1500-мэ ашыкъуагъэх, аш нэмыкыл дунаим икъералыгъо 50-мэ — Бразилием, Тунис, Ливан, Панамэ, Киргизилем, Азербайджан, Узбекистан ыкы нэмыкыл эшээхашаагъэх.

Юфхъабзэм хэлэжъагъэх ветеранхэр, хэбээ куулыкъухэм, Уэшыгъэ Klyatki илэу сэлтытэ, анахъэу ныбжыкыл

чэхэм, общественнэ организациехэм ялыхъохэр, «Ныбжыкыл Гвардием» хэтхэр, еджэпшэ эзэфшхъафхэм ачлэс ныбжыкылхэр.

Шэжъым инэпээпль шэф остыгъэхэр кьеклилэгъэ пстэуми айыгъэу зы та-кынкырэ заом щыфхыгъэхэм афэшыгъуагъэх, тицыфхэм лыгъэу зэрхагъээр джыри ээ агу къагъэкыжъыгь.

Урысые политическэ партиеу «Единэ Россием» хэтэу, «Ныбжыкыл Гвардием» илашшэ Бэрзэдж Асют кызэриуагъэмкэ, партием инароднэ программэ лэ-ныкьо шыхъалэу кыгъэнафхэрэм ашыщ тарихъ шэжъыр къеухъумэгъэнэр. Хэгъэту зэошхом хэклидагъэхэм яшэжъ агъэлэхэпшэнэр, зышыпсэухэрэ чыпшэм Теклоныгъэшхом икъидэхын илахъэу хилхъагъэр зэрагъэшшэнэр ары шьэриль шыхъалэу зэхэшаклохэм ялэр.

— Мы юфхъабзэм мэхъаншхо хэтхэр илэу сэлтытэ, анахъэу ныбжыкыл

хэмкэ. Тятэжъ-тянэжъэу заом хэлэжъа-

гъэхэм, хэклидагъэхэм къинэу альэгъульэм, афызэшлакыгъэхэм ифэшшошэ осэ тэрээ еттынэр зэкшэни типшээрль. Кыткэхъухъэхэрэм ядгэшшэн фае Хэгъэту зэошхом къэралыгъомкэ мэхъанэу илашшэ. Шу тызымылэгъухэрэм, зизэрар тикъералыгъо къезыгъэкы зышшигъохэм кытрахъакырэ къэбархэр, тарихъир ежь зэрэфаеу атхынэу зэржэхэрэм изэрар къаклоу селллы. Тэ амалэу тиэлмкэ мыш фэдэ юфхъабзэхэмкэ, нэмыкыл икъолаклэхэмкэ ныбжыкылхэр тыухъумэнхэ фае, мы ху-гэ-шагъэм имэхъанэ альыдгээлэсэн фае, — кыулагъ «Хэгъэгум иухумаклохэр» зыфиорэ фондым ишьольыр къутамэ илашшэ Платыкъо Асллан.

КИАРЭ Фатим.

Мы тарихъ хуугъэ-шагъэм фэгъэхыгъэ тхыгъэхэр я 4 — 5-рэ нэклуббъохэм артых.

Зеклонми зыригъэушшомбъущ

Ши лъэпкэ дэгъухэр зыхъухэрэм я Ассоциации Адыгейим щызэхэшэгъэныр, республикэм шыгъачъэхэр щыргэшлакыгъигъэнхэр, адыгэ (къэбэртэе) ши лъэпкъхэр къэухъумэгъэнхэр — ахэм ыкы нэмыкыл юфыгъохэм щатегушыягъэх ынэ хураеу Адыгейим и Лышъхъэу Къумпыл Мурат зыхэлжъагъэм. Адыгэ республикэ ипподромым а зэлукэгъур щыкъуагь.

Юфхъабзэм хэлэжъагъэх Темир-Кавказ ыкы Кыбылэ федеральнэ шылъырхэмкэ Iахъэхэль обществэу «Росиподромым» илашшэ Сэкъэрэко Заур, АР-м мэку-мэшымкэ иминистрэу Къуанэ Анзаур, АР-м физическэ культурамкэ ыкы спортымкэ и Комитет итхъаматэ Дэгүжье Мурат, ши спортымкэ спорт еджаплэм илашшэхэр, Адыгэ Республикаэм ветеринариемкэ и Гъэлорышланлэ, джащ фэдэу Адыгейим икъералыгъо бюджет учреждениеу «Стройзаказчикым» яэшхъэтетхэр, ши спортымкэ тренерхэр, республикэм ши лъэпкъхэм якъыхэхын ыууж итых.

«Спортым изы лъэнэхъохэм ашыщэу шыхъуныр, ижырэ ши лъэпкъхэр къэухъумэгъэнхэр, а лъэнэхъомкэ хэбээ шагъо Ѣылэхъэхэм зягъэушшомбъущийнрэ непи ишыкъуагь. Ар къеушыхъаты Адыгейим имызакью, нэмыкыл чылгэхэм шыхъуным анаэ зэращытырагъэтэйрэм, шыхэр зиунаеу Ѣытхэм япчыагь нахь зэрэхахъорэм. Тиньбжыкэхъэм мы ажырэ лъэхъаным шыхъуным нахь анаэ тирадзагъ. Тэ тыхъазыр а лъэнэхъомкэтишшуагъэ къэдгэшлакырэ ыкы республикэм а юфым нахь зышиушшомбъущийн тинаэ тедгээтынэу», — кыулагъ Къумпыл Мурат.

Зэлукэгъум ильэхъан ши лъэпкъышуухэм яхъун фэгъэзагъэхэм я Ассоциации республикэм щызэхэшэгъэнэм илофыгъохэм ансыгъэх. Кызэрхагъэшшыгъэмкэ, ши спорт зэнэхъохэм яшыкъохэрэм ашыкъохэрэм ахэлэжъэнхэмкэ, шыхэм къааклахъохэрэр ыгыгъэхэнхэм мыльку пэлүгъэхъэгъэнэмкэ, хыуплэхэр зэтэгээпсхъэзэхнэмкэ, республикэм шыгъачъэхэр щызэхэшэгъэнхэмкэ ыкы нэмыкылбэхэмкэ юфхъабзээ гъэнэфагъэхэр зэшуахъытых.

АР-м и Лышъхъэу Къумпыл Мурат мэку-мэшымкэ Министрствэм, спорткомитетим пшъэрль афишиштэ Ассоциации зэхащэрэмкэ яшшуагъэ къагъэхэм джащ фэдэу пшъэрль афишиштэ ипподромыр зэдагъэфедэнэмкэ ильюу альэгъухэрэр къаахальхъанхэу.

(Икъеух я 2-рэ н. ит).

Зеконми зыригъэушъомбъущт

(Икъех).

Республикэ ипподромым игъефедэн, ар мыльку-техникэ лъэнъикъомкэ эз-тэпсихъэгъэним яхы-тээ юфыгъохэм шхъафэу къашыуцугъэх. Къумпыл Мурат пшъэрлыг афи-шыгъ шыхэр къышыззеп-чэштхэ тъогур агъецкэ-жынэу, ипподромым итри-буун зэтырагъэпсихъанэу, манежыр зыпкърагъэу-жынэу ыкъи шыхэм яхыгъэ спорту еджаплэм игубгъохэр нахь зэтыра-тэпсихъанхэу.

Республикэм спорт комитетэрэ «Стройзаказчикымрэ» япащхэм къя-ютагъ ипподромым изете-тэпсихъан ипроект игъе-хъазырын зэрэктэр. Адыгеим и Лышъхээ пшъе-рлыг афишыгъ документ-хэм ягъехъазырын нахь агъэпсынкээнэу, республи-кэм имызакъоу, нэмыкъ шыолтырхэм ашыкъошт шы зэнэкъокъухэм къапкы-рыкырэ джырэ пшъэрлы-хэр ыкъи шапхъэхэр зэкъэ проектим къышыдальтэн-хэу. Йахъзэхэль обществэу «Росипподромым» ипащэу

Сэкърэксу Заур къышери-гъегуягъэхэмкэ, Адыге-им ипащхэм Ассоциа-циеу эзхашэрэмрэ игоу альэгъуяхэрэ къыдальты-тэштхэ ыкъи йэпилэгъу ахэм къафхъуцугъэх. Шы спортымкэ еджаплэм ипащхэм къауагъ шыгъачъхэм ахэлжъэшт-хэр, шыхэм атесхэу яэ-пшэсэнгъэ къызэргэгъэ-лэгъошт шыкъиэм епхы-гъэ къулайгъэхэр алэ къышырагъэхъаштхэ от-деление къызэхъуягъэн зэрэфаем фэгъехъыгъэу. Мы юфхъабзэм къе-

къолагъэхэу шы лъэпкы-шүхэр зыхъуяхэрэм зы-фызэдьрагъэштагъэр аш фэдэ отделение еджаплэм къышыззэуахкэ адыгэ (къэбэртэе) шы лъэпкыхэм якъеухъумэнкэ ыкъи ях-хъонигъэхэ шыуагъэ къы-зэрэхъоштыр ары. Спор-тсменкэу, шыгъачъхэм ахэлжъэрэ Тембот Дианэ мы юфхъабзэм хэлажъэхэрэр нэуасэ фашыгъэх. Адыгеймкэ апэрэу аш «шыгъачъхэм» зыфиорэ лъэнъикъомкэ спортым имастеринымкэ канди-дат шапхъэхэр ыгъэцкэла-гъэх, аш daklou Урысаем апэрэ чыпилер къышыдэ-хъягъэним фэгъехъыгъэ зэнэкъокъум республикэр къышыгъэхъоштым ифи-тынгъэ къыратыгъ. Къум-пыл Мурат Дианэ къыри-тыжыгъ шапхъэхэр зэри-гъэцкэла-гъэхэр къээшыуши-хъатырэ тхылтыр, спор-тсменкэ ныбжыкъиэм гъэ-хъагъэу ышыгъэрэм алае къыфэгъушуагъ ыкъи тапэ-кли щылэшт зэнэкъокъухэм теклонигъэр къышыдихынэу къыфэлэштэуагъ.

Мы зэлжэгъум общественэ организациеу «Шыу хасэм» ипащхэм къышы-ютагъ адигэ (къэбэртэе) шы лъэпкыр эзэлжъэш-гъэнимкэ юфу ашлэрэр. Ильэси 5 фэдиз хъугъэу «Шыу хасэм» хэтхэр хэ-

лажъэх Дунэе шы къэгъэ-лэгъонэу «Иппосфера» зыфиорэм. Бэмшэу Санкт-Петербург щыкъуа-гъэм джыри зэ ахэм анаэ къатыраагъэдээн алъэ-къигъ адигэ (къэбэртэе) шы лъэпкым.

Тапэкли а спорт лъэп-кым зэгъэушъомбъугъэ-ным къыдыхэлъятаагъэу «Шыу хасэм» хэтхэм къа-уагъ Мыекъопэ районым ит поэуплэу Дахъом пэблэ-гъэу къушхъэ лъапэхэм адэжь шыгъэм яэпэлэ-сэнгъэ къэгъэлэгъэхъ-нимкэ гупчэ щызэхаш-ным зэрэфхъазырхэр. Республиком и Лышъхээ къыхигъэштэгъ а проектыр гъэхъагъэ хэлъэу гъэцкэла-

гъэ зыхъукэ шогъабэ къышырхъоштым нэмийкэу республикэм зеконим тапэкли нахь зышиушъом-бъунымки амал дэгъу зэрэхъуцтыр. Зэлжэгъум икъеххэр зэфихысыжхээ, Къум-пыл Мурат зэкэ юфыгъоу зытегузыгъэхэмкэ пшъе-рлыг гъэнэфагъэхэр афи-шыгъэх, пстэуми апэу зэшлэхыгъэн фаехэр зы-фэгъехъыгъагъэхэр АР-м мэкъу-мэшымкэ и Министерств, АР-м испорт комитет, АР-м икъералы-бюджет учреждениеу «Стройзаказчиры» ары.

**АР-м и Лышъхээ
ипресс-къулыкъу**
Сурэтхэр: А. Гусев.

Джыри нэбгыриплымэ балли 100 къахыгъ

Урысыбзэмрэ хыисапырэкэ шоокл зимыэ ушетынхэм язэфэхысыжыхэр мы мафэ-хэм къэнэфагъех.

Нэбгыриплымэ балли 100 къахыгъ. Нэбгырищир урысыбзэмкэ, зы нэбгы-рэм профильнэ хыисапымкэ.

Урысыбзэмкэ Красногвардейскэ районым ит гимназиу N 1-р къэзыухырэ Дарья Ермаковам, Кощхэблэ районымкэ гурит еджаплэу N 9-м икэ-лэджахкою Юлия Масел, Мыекъопэ гимназиу N 22-м щеджэгъе Самера Оджха, профильнэ хыисапымкэ Мыекъопэ лицеу N 8-р къэзыухырэ Але-на Кононовам анахь балл иныр къа-лэжкыгъ.

— Шэнныгъэм иушетылэ анахь лъаг

ар, къэлэджахкохэр зэрегугъухэрэр, дэгъо зэрэджэхэрэр ыкли къэлэгъа-джехэм ялофшэн зэрифэшүашэу зэра-гъэцаклэрэр аш къеъгъэльяго. Шъхьадж зыфэе ашпшэрэ еджаплэм чэхъанхэу, ыпэки гъэхъагъэхэр ашыхээ ящын-нигъэ гъогу рукоонхэу афэсэло, — **Кы-иуагъ АР-м и Лышхъэу Къумпил Мурат.**

Кощхэблэ районым ит селоу Вольнэм дэт гурит еджаплэр къэзыухырэ Юлия Масел иклас пашэу Мамыжъ Гошнурэ гушигъэгъу тыфэхъугъ. Аш къэзэрти-иуагъемкэ, пшъэшъэжкывер ицыклюгъом

къышегъэжъагъэу иакылки, игъэлсы-къэкли илэгъухэм къахэшьштыгъ. Пред-мет зэфэшхъафхэмкэ олимпиадхэм ахлэжъагъ ыкли гъэхъэгъэшүхэр илэху гурит еджаплэр къеухы. Урысыбзэмкэ балли 100 къызэрхыгъэм имызакью, литературамкэ балл 91-рэ, базовэ хыисапым хэтигъэ улчэ 21-р зэкэ къышыгъ ыкли «тфы» къыхыгъ. Къэлгъэн фае, пшъэшъэжкывер гурит еджаплэм ёзэ-ригъэгъотыгъэ шэныгъэхэр ары ыгъе-федэжъигъэхэр, репетиторхэм адэжклюгъеп.

Сурэтим итыр: Юлия Масел.

Ю. Масел ильярзыныц.

Къулыкъур зыхыштхэр агъэктогъэх

И. Мальцева.

Мэфэкл шыклем тет юфхъа-бзэу АР-м идээ комиссариат щыкъуагъем хэлэжъагъэх цыфхэр дээ къулыкъум дэшгъэнхэмкэ ыкли ухазырыгъэнхэмкэ отдельм ишащэу Виталий Лебедевыр, Къэралыгъо Советын — Хасэм и Тхъаматэу Владимир Нарожнэр, Мыекъопэ къэлэ администрацием ишащэ игуадзэу, генерал-лейтенантэу Юрий Томчак, патриотическе ыкли общественнэ организацием ялъиклохэр, дээ къулыкъум иветеранхэр, ны-тыхэр.

В. Лебедевыр пэублэ гушигъэ къышыгъэм къышыхигъэшыгъ къэлэ ныбжыкъэху гъогу тэхъэхэрэр щытху хэлтэу къулыкъур къахынышь, къажээжкынэу зэрашыгъухэрэр.

— Мээ 12-у шыукъизэрэти-щыр псынкэу клощт. Ошьогу десант дээхэм къулыкъу ащи-

хыгъэным лъигъэ, пытахъэ ишикъялагъэх. Лъэгэлэшүхэм адиштэрэ дээхэм ащищ къулыкъур щышухынэу шууинасып къызэрихыгъэм шуурыгушонэу щыт. Къэралыгъор къэхъумэгъэнэр шыэрьрэл шыхъэ-лэу шууил, аш щытху хэлтэу жъугъэцэлэншын, узынчэу къажкугъээжкынэу, ошьогу десант дээхэм ядевизэу «Никто кроме нас!» зыфиорэр пытахъэ хэлтэу къажкугъэшткъэжкынэу тышшүцгүгъы. Гъогу маф, — **кыиуагъ В. Лебедевыр.**

Владимир Нарожнэм къы-къигъэтхыгъ Илэшыгъэ Къя-Чэхэм къулыкъур ащищыгъэ-нэр, Хэгъэгум ишхъафитныгъэ къэхъумэгъэнэр хульфыгъэ, гражданин ыкли патриот пэпчээ зэриштэрьрэл шыхъаэр. Гъогу мыпсынкэу къаклущтм яшэн-

зеклюаклэрэр нахь зэрипсхъаштыр, пытахъэ зэрахильхаштыр аш къыхигъэштыгъ. Джаш фэдэу парламентын и Тхъаматэ нытихэм закынтигъазээ, къэлэ патриотхэр ээралгүхэмкэ рэзэнтигъэ гушигъэхэр апигъохыгъ.

— Тикъэралыгъо и Илэшыгъэ Къя-Чэхэр сидигъу зэрэлжэхэр къихээгъэштим сходигъу. Джы шо аш исатырхэм шууахэуцощт. Пшъэдэжкъижэу шуухырэр дэгъо къыжкугурлыон ыкли щытху хэлтэу зэрэжкүгъэцэлэнштим шуулытын фае. Тятэжхэм, тидзэколхэу хэу-шхъафыкъигъэ дээ операцием хэлажэхэрэм лъихъужныгъэу, псэемблэжкынгъэу зэрахъэрэр щысэтехыпэу шууилэнхэу щыт. Шыупсаоу, шууузынчэу къэжкугъээжкыншь, унэгъо да-хээр зэрэштштхэр, Адыгэ-им ибайныгъэ зэрэхэжкъигъэ-

хъоштим сицыхъэ тель. Адыгэ Республикаем и Лышхъэу Къумпил Мурат, депутатхэм ацэлэхэм къызүүфэлэло псауныгъэ пытэ шууилэнхэу, гъэхъагъэхэр шуушигъи. Шыууигу-псэу Адыгэгир ыкли шууил-хылхэр къызэршэхэрээр зыщышумыгъэгъупш!, — **Кыиуагъ Владимир Нарожнэм.**

Ныбжыкъэхэм закынтигъэзэ-загъэхэм ащищ генерал-лейте-нантэу Юрий Томчак. Хэгъэгум ыпашхъэкэ пшъэдэжкъижэу ахыырэр агъэцэлэним игъо къызэрэсигъэр аш хигъеунэ-фыкъыгъ, дээм къулыкъу щыпхыныр УФ-м играхданин пэлчээ зэриштэрылтыр зэхишишыкын фаеу аш ылъытагъ. Зери-фэшумашу Адыгэим ыцэ аль-иунэу, тыхамыгъэуцжынэу ар къафэлэгъуагъ.

Ныбжыкъэхэм зыдашщтхэ ошьогу десант дээ частым илъы-кло Константин Романовым къызэрэриота-гээхэмкэ, къулыкъу-шэхэрэр аш егъэджэн гупчэу Омскэ дэтим мэзитло щыл-штых, нэужум дээ частыхэм атырагощтых. Джаш фэдэу егъэджэн гупчэу тарих гъогу къыкүгъэм ар къытегушигъ. Мы уахтэм сэнэхвти 10-м афытэгэпсхъяэгъэ специалистхэр гупчэу къегъэхъазырых.

«Адыгэ Республикаем ренэу е нахыбэ-рэмкэ щыпсэухэу ильес 14-м къыше-гъэжъагъэу 16-м нэс зыныбжхэу Уры-сые Федерацием щыпсэухэрэм ащищхэр зэготхэгъэнхэмкэ шыкэ-амалэу щы-лэхэм яхыилагъ», «Чынпэ зыгъэоры-шлэжкыншь Ѹхыилагъ», «Ешъуаклохэм, наркоманхэм, нэмийкхэу токсическэ веществовохэр зыгъэфедэхэрэм Ыпилэгъу ятгъэнхэмкэ организацэе хэушхъа-фыкъыгъэхэрээр зэрээшхэхэрэ шыклем Ѹхыилагъ», «Адыгэ Республикаем ичын-пэ референдум Ѹхыилагъ» зыфиорэрэм

зэхъокыныгъэхэр афэшыгъэнхэм фэ-гъэхъыгъ» зыфиорэрэм апэрэу ахэ-пльэгъэнэр, нэмийк љофыгъохэр.

Адыгэ Республикаем и Къэралыгъо Совет — Хасэм изэхэсигъо ччедыжым сыхытээр 10-м аублэшт, Адыгэ Республикаем и Правительствэ эычэт Унэм зэхэсигъохэр зыщыклохэрэ и Залышхо ар щыклощт.

Адыгэ Республикаем и Къэралыгъо Совет — Хасэм и Тхъаматэу Владимир НАРОЖНЭР

Депутатхэм апай

Адыгэ Республикаем и Къэралыгъо Совет — Хасэм ия 25-рэ зэхэсигъо 2023-рэ ильэсийн мэкьюогъум и 23-м эзхаша.

Юфыгъо зытегушигъэнхэм мы къы-къэлъиклохэрэр ахагъэхъагъэх: законо-проектэу «Адыгэ Республикаем и Зако-нэу «Адыгэ Республикаем хъарэзинэш юфыр зэрэшызэхшагъэм Ѹхыилагъ» зыфиорэрэм зэхъокыныгъэхэр фэшы-

Мэкъуогъум и 22-р — шыгъо-шэжь Маф

Аш фэдэ тхъамыкIагъо къэрэмыхъужь!

Заохэр гуихых, псэхэхых, лыпсыр псыхью ашчъэ, ини цыккуи зыдахых. Чынальэр ахэм агэгыры, цыф миллион пшы пчагъэр ахекуадэ.

РОДИНА-МАТЬ ЗОВЕТ!

Джаш фэдэ гуимыкыж хазабэу, гукодыгъоу цыфыгухэм къарынагъ тихъэгъушоштыгъеу СССР-м къярашыл! Эгъэзээр.

1941-рэ ильесим, мэкъуогъум и 22-рэ пчэдэхъым сыхъатыр 4-м советскэ цыф жъугъэхэм ячъые рэхъат омакъэхэм зэлбээу фашистыдэхэм тикъералыгъо игъунакъе къязэвчыгъ. Гитлер идэхэм мурад ялагь пэлтээ кіэкъым къыклоц СССР-р эхагъэтэконоир, зэбгырачынир, ицыфхэр гъерипэм рагъауционхэр ыкы ибайнагъе зепхъогъенир. Аш фэдэ хазаб машом хэти ежагъэл, ау заор къязэрежагъэр зашлээм, тикъералыгъо илашхэр, я Уэшыгъе Klyachéхэр, советскэ народыр эзкэ зэблэжыгъэхэп — унэ къеэрэм ыпсө уелжын зэрэфа-гер псынкэу къагурыуагъ.

Гитлер идэхэр къэрарынчээ-шъхэ-щытхъуххэу тичыгу къибэнагъэх, ау зыкы ахэр егупшиасаа хэхэл лыгъе зыдзы-рэр аш хэстыхъажъеу зэрэхбээм.

1941 – 1945-рэ ильесхэм Адыгэ ав-тоном хэкум икъихи тичыпэгъу нэбгы-рэ мин 80 фронтын лухъэгъагъ. Ахэм ашыщэу нэбгырэ мин 30 федизир лыгъе зэрхэээ зээуплэм щифхыгъэх.

Заор аэрэ мафхэм, мазэхэм ыкы аэрэ ильесим тидэхэмкэ кын дэдагь, яфэнхыгъо пстээр зээзигъотилэжьырэ нэмыц техаклохэм ахэр апчыжъагъэх, ау яхэгъэгүү шултэгэ, ялтыгъе шапхэе лэгагъэ. Дээкиолхэм, дээпащхэм ямызакъоу, эзо кыбым къэнэгъе нэж-ижхэм ыкы кіэлэцыклохэм фа-

шист техаклохэм апешүекгээнимкэ афэлъэкъирэ ашлагь. Партизан отряд-хэр эзфэдэкэ ашызэхашагъэх, ахэр нэрымыльэтуу йэпилэгъу ин тисоветскэ дээхэм афэхъугъэх. Комсомольц чан-хэу зыныбжэ зэоным нэмысыпагъэхэр, пионерхэр псээмийблэжыгъэх. Адыг-имкэ я 8-рэ Мыекъопэ гурьт еджаплэм ия 6-рэ класс къээзыухыгъэу Женя Поповыр, Мыекъопэ районымкэ кіэлэ йэтихъо хуупхъэхэу Юра Сазоновыр, Коля Токаревыр, пшъашэжъые цыклоу, ильеси 9 нахь зымыныбжыгъэу Надя Гнездиловар ахэм ашыщыгъэх. Лыхъужь цыклохэм цыф къязэрыклохэмрэ партизанхэмрэ зэрхыщтыгъэх, ёнинэр зыщищыр ашлэхэгъэп, фашистхэу тичыгу къибэнагъэхэр гъэклодыгъэнхэр ямурад иныгъ. Зэральэкъе хуурэ-шээрэм ахэм партизанхэр ашагъэгъуазэштыгъэх, листовкэхэр чухэм, зэхэхъеплэ чыл-пэхэм араалыштыгъэх, Женя Поповыр

телефон гучычхэр пыим утын рихэу эзпиупкыгъэх, ау фашистхэм ар аубытгъ. Сыр фэдиз хазаб зещэчи, пионер цыклоу зы гүшүэл ыжэ къидээзигъэп, джащыгъум нэмыцхэм къалэм икъокылэ ар аши, ежэ къызыхъульэ мэфэ шылкэм, ёнилэ мазэм и 17-м, 1943-рэ ильесим аукыгъ. Аш тешлэгъэшхо ўмызэу, Адыгэир ти-дэхэм пыим къызэпахыжьи, шхъафит ашыжыгъ.

Зэо ильесхэр... Ахэр тихэгъэгүкэ нэбжырэ гуимыкыжьэу къэнагъэх. Къалэу Ленинград мэфэ 900 1эпэ-ципэм блокадэм зэйгымын мэш цыфуу ўышпэ-шутыгъэхэм хазабышишо атэлтыгъэми, яцыфыгъэ, якъэрар чланагъэп, аухып-къэм, зэкэ унагьор гъаблэм, ёнилэ загъалэм, зизакъоу къэнэгъе еджэкю

цыклоу Таня Савичевам, унэ чынэ цынэм үүльхээ ышхын имызжэу исыгъэм идневникэу, зыдатхэштэгъэр советскэ патриотизмэй иинэгъяа, ти-цыфхэм ашьо тепхыгъэми, агу зэрэ-фимычыштыр къэзигъэлэгъуагъэх.

Гитлеровскэ Германием псынкэу ти-хэгъэгушо зылэхильхан гухэл илагь, ау а гухэл бзаджэр тидэхэм пыим къылэхагъээзэйг — хэгъэгум ыгоу Москва дагъэхъяа хэхэп, аш ѿзэхакуутагъэх. Аш фэдэ теклоныгъэм тисоветскэ дээхэм, офицерхэм, цыф къязэрыклохэм ягүэ нахь агээптигъ.

Зэошохэр Сталинград, Курске дугам дэж ашыкгуагъэх, псэр атызэ, чыгур къалэпахыжыштыгъ. Хэгъэгу зэошхом имашо зынэмсыгъэ къуалэ гори тикъэралыгъ илагъэп, ау советскэ дээкиолхэм, пащхэм яакыл-эзгуройоныгъэ, ялтыгъэ ин ихъатыркэ Кавказыр ыкы зэкэ тихэгъэгушо пыижэ техаклохэм арагъэштагъэп, тичыгу рафыжхи, ибрагъэзыхъажыгъэх; фашизмэй текуягъэх, тидэхэр Берлин нэсигъэх ыкы Рейхстагым Быракь Плыжыр — Теклоныгъэм и Быракь — шагъэлэгь.

Хэгъэгу зэошхом ильеси 4-м ехүм лыпсыр псыхью ўычагъ, къызэралытээрэмкэ, нэбгырэ миллион 27-м нэсигъ аш хэкодэгээ пчагъэгъ.

Теклоныгъэшхор къэзигъэблэгъэгъэ цыфхэм адигэхэри ашыщых. Лъэпкъ цыклоу, ау гушоу ыкы лыгъе ин зыхэль адигэхэм ашыщэу нэбгыри 7-мэ шытхъуцэл лъялэу «Советскэ Союзым и Лыхъужь» зыфиорэр къафагъэшьошагъ. Ахэр: Андырхье Хусен, Ацумыжь Айдэмыр, Бжыхъакъо Къырымчэрий, Къош Алый, Нэхэе Даут, Тхъагъушэе Исмахыил, Шуцэ Абубэчыр.

Адигэ хэкум икъигъэхэм ашыщэу дээкиол нэбгырэ 35-м «Советскэ Союзым и Лыхъужь» зыфиорэр цээр къа-фаусыгъ, нэбгырэ 15-р Шытхъум иорден икавалер хуугъэх, нэбгыришэе пчагъэм орденхэр, медальхэр къафагъэшьошагъэх.

Чыгур — Ну! Аш фэмышлапхъ щылэп. Къэрэмыхъужь ныбжы аш фэдэ тхъамыкIагъо.

МАМЫРЫКЬО Нуриет.

Теклоныгъэшхор къэзигъэблэгъэгъэ цыфхэм адигэхэри ашыщых. Лъэпкъ цыклоу, ау гушоу ыкы лыгъе ин зыхэль адигэхэм ашыщэу нэбгыри 7-мэ шытхъуцэл лъялэу «Советскэ Союзым и Лыхъужь» зыфиорэр къафагъэшьошагъ. Ахэр: Андырхье Хусен, Ацумыжь Айдэмыр, Бжыхъакъо Къырымчэрий, Къош Алый, Нэхэе Даут, Тхъагъушэе Исмахыил, Шуцэ Абубэчыр.

Зы таикъирэ афэшыгъоштых

Къэралыгъом ўыц нэбгы-рэ миллион 27-рэ зыхэкло-дэгээ Хэгъэгу зэошхом ита-рихъ шэжь мыкъосэн, лэуж зэфэшхъафхэм хэбзэ дэгъухэр зээзахынхэм ат-гъэпсхъафхэр зэрэ Урысыреу

а зы уахътэм таикъирэ ўыц шыгъоштых.

Мэкъуогъум и 22-рэ сыхъатыр 12.15-м аш тегъэпсхъа-гъэ юфхъабээу зэрэхгээгоу ўыцкоштым Адыгэири хэлэ-

жъэшт. Я XX-рэ лэшлэгъум ианахь зэо мэхъаджэр зыпэ-кіэлэгъэ ялахъилхэмрэ яблагъэхэмрэ цыфхэм агу къагъэхъы-штых.

Мы уахътэм телевидением, радиом, кабельнэ каналхэм

юф ашлэштэп. Зэхэшаклохэр — Организацихэм япаш-цыфхэм къяджэх юфхъа-хэм, республикэм ис пстэуми юфхъабзэм къыхэлэжъэнхэу зафэтгээзэ. Уйблэжыгъэ шээ-ный мэхъанэшхо ил, — къа-гуагъ зэхэшэхкэо комитетым хэтхэм.

Врач сэнэхъатэу зыщыкIэхэрэр

Непэ врачэу Адыгэ Республикэм илээзаплэмэ ашылажьэрэр нэбгырэ 1545-рэ. Ау ильес планыр игъэкъугъэнэм фэшл врачмэ япчыагъэ нэбгырэ 1972-м нэгъесыгъэн фае. Зэрэхъурэмкээ, 2023-рэ ильесым врач 427-мэ республикэр ашкэлэ, аужырэ ильесищым а 1энатлэм Iуагъекыгъэр 661-рэ.

Социальнэ политикэмкээ, унэгъо Iофхэмкээ, псауныгъэм икъэухъумэнкээ ыкки культурэмкээ парламент комитетым эхэс-сыгъо зэхицагъэм а пчагъэхэр кыыуагъ псауныгъэр къэхъумэгъэмкээ АР-м иминистрэ игудаээ Хягъеудж Мариет. Зэхсэгъор зэрицагъ Наталья Широковам.

Врачхэр анахъ зыщымакээ къягъэштыгъэр Шэуджэн районыр ары — нэбгырэ мини 10-м тельтигъэрэ врачэу ялэр 11,1-

рэ, Кошхэблэ районым джащ фэдэу мини 10-м тельтигъэрэ врачхэр зэрэхъурэр 11,4-рэ, Джэдже районым — 11,8-рэ.

Анахъ зыщыкIэхэрэ врач сэнэхъатхэр: педиатриер (14); психиатриер (17); психотерапиер (18), функциональнэ диагностикэр (16); терапиер (29-рэ); анестезиолог-реаниматолог (12) ыкки нэмыхъкээр.

Хягъеудж Мариет джащ фэдэу кыытотагъ медицинэ кадрхэр республикэм къещлэ-

гъэнхэм пае программэхэу «Земский доктор» ыкки «Земский фельдшер» зыфиохэрэр зэрэгэфедэхэрэр, целевой гээдэжэнхэм зэрэпальхэр, къудажхэм ашылажьхэрэм коммунальнэ фэло-фашэхэм ауасзу атырэм зэрафыргэгъээжырэр, ипотекэ зышыгъэмэ ахьщэм ипроцент 15 зэрафатыжырэр, ау ар сомэ мин 250-м зэрэшхъадэмыхъкээр, нэмыхък фэгъекотэнгъэу агъэфедэхэрэр.

ЗэхэшакIохэм афэрэзагъэх

Шашкэхэмкээ ыкки шахматхэмкээ зэнэкъокуухэу сэкъатныгъэ зиIэхэр зыхэлэжьагъэхэр Мыекъуапэ щыкIуагъэх.

Хяфиззэхэм я Урысые обществэ и Адыгэ республике организацие хэхъэрэ чыыпэ къутэми 5 аш хэлэжьагъэх. Мыекъуапэ ыкки Адыгэкъалэ, Мыекъопэ, Тэхүтэмыхъое ыкки Кошхэблэ районхэм ялтыклохэм заушэтигъ.

Шашкэхэм ыкки шахматхэм апышагъэхэм республикэм щаххэхоным, сэкъатныгъэ зиIэхэр физическе культурэм ыкки спортым апышагъэ хүнхэр, ахэм яссиальнэ гумэкыгъохэм чыыпэ зыгъээорышигъын къулыкъухэм, спорт организацихэм ыкки обществэ анаэ атырадзэнэр, урысые зэнэкъокуухэм ахэлэжьэнхэм фэшл спортсмен анахъ лъэшхэр къихэгъэштыгъэнхэр ыкки ахэр зыхэхъэрэ республикэ командэ гээпсигъэнэр, нэмыхък лъэнэхъохэр Iофтхабзэм ишшэрил шхъэлаагъэх.

Шашкэхэм къыззэрагъэлъэгъэмкээ, шашкэхэмкээ хульфыгъэхэм язэнэкъокуу теклонигъэр къыщидыхъигъ Мыекъуапэ щыщ Георгий Карамышевым, ятлонэрэ хъугъэ Кошхэблэ районым къикыгъэ Енэмыхъ Салбый, ященэрэ чыыпээр фагъэшшошагъ республикэм икъэлэ шхъэлаа къэзигъэлъэгъогъе Андрей Балабановым. Бэзильфыгъэхэмкээ хагъэунэфыкырэ чыыпээр къыззэрагъэлъэгъэм Гюльчихра Юлдашевам (Мыекъопэ район), Татьяна Хурс (Мыекъуапэ), Мэшлэкъо Вибрэт (Адыгэкъал). Шахмэтхэмкээ

апэрэ чыыпчишыр къыдахыгъ Шорэ Бисльян (Мыекъуапэ), Владислав Колесникым (Мыекъуапэ) ыкки Василий Кузьменкэм (Тэхүтэмыхъое район). Бэзильфыгъэхэм язэнэкъокуу ашытеклыагъ Мыекъопэ районым щыщ Валентина Шаповаловар, ятлонэрэ чыыпээр къыдыхыгъ Адыгэкъалэ иллыкло Хъунэго Саниет.

Мыекъуапэ икомандэу зэнэкъокуум апэрэ чыыпээр къыщидээхыгъэм ар къэзыушхъатырэ дипломыр ыкки кубокыр мэфэкэ шыккэм тетэу ратыжыгъэх. Хагъэунэфыкырэ чыыпэхэр зыфагъэшшошагъэхэм зэкэлэми дипломхэр, медальхэр ыкки шхъяфтынхэр къалэжьигъэх.

Яуахътэ шуягъэ къытэу зэрагъэуягъэ ыкки ясэнаущыгъэ къагъэлъэгъон зэрэлэхэгъэм афшл спортсменхэр зэхэшахохэм афэрэзагъэх.

Хяфиззэхэм я Урысые обществэ ичыплэ организациеу Мыекъуапэ щылэм итхъаматэ ишшэрил шхъэлаагъэлъэгъэ Людмила ЖАДАНОВАР

Щынэгъончъэнымкээ Федеральнэ къулыкъум Адыгэ Республикэмкээ и Гъэлорышлаплэ макъэ кьеgъэу чыгхэр хэбзэнчъэу изыупкыхэрэм Урысые Федерациим и Уголовнэ кодекс ия 260-рэ статья диштэу уголовнэ пшъэдэкыж зэрарагъэхырэр, ильэси 7-м нэсэу хъапс атыралхъан зэральэкыщтыр.

Зэрашоигъо чыгхэмрэ куандэхэмрэ зэрэраупкырэр, тыкъэзыуухъэрэ дунаир ашкээ зэрэзащагъакъорэр бзэджэшлагъэу щыт, аш фэдэ бзэджашлэхэм ягъогупэ пхъашэу пызыгъэн фае.

Мэз фондым ичыгухэм, мэз фондым хэмыгъэрэ мээхэм, мэшлоку, автомобиль гъогухэм къапэуль чыгхэм, псэуплэхэм, пы фондым ячыгухэм, нэмыхък чыгу лъэпкъхэм къащыкырэ чыгхэр, куандэхэр, бжальхэр хэбзэнчъэу зэрэраупкыхэрэр бзэджэшлагъэкээ алтытэ.

Урысые Федерациим и Уголовнэ кодекс ия 260-рэ статья зигугуу къышырэ чыгхэр, куандэхэу мэкъумэц мэхъанэ зиэ чыгхэм, щагхэм, дачхэм, чыгхэтэлэжыплэхэм, мэгъэкыплэхэм, пхъэшхъэз-мэшхъэз чыгхэр, цумпхэр, нэмыхък культурэрхэр зыщалэжырэ чыпилэхэм къащыкырэ, жыуаэрэ жыбгъэмрэ ракыкыгъэ чыгхэр, чыг гъугъэхэр зэрэраупкыхэрэр бзэджэшлагъэкээ алтытэрэп шэхъэ правовой актхэм нэмыхък кыдамылтытэ.

Къэлгъэн фае чыг, кондэ лъэпкъхэу раупкыгъэхэм, тыкъэзыуухъэрэ дунаим зэрарэу рахыгъэм ялтытыгъэ Урысые Федерациим и Уголовнэ кодекс ия 260-рэ статья диштэу уголовнэ пшъэдэкыж э Урысые администривнэ хэбзэукъоныгъэхэмкээ и Кодекс ия 8.28-рэ статья диштэу администривнэ пшъэдэкыж зэрарагъэхырэр.

Зэшагъэкъогъэ чыгхэр зыгъухэкээ в хэбзэнчъэу чыгхэр зыраупкыхэкэ, бзэджэшлагъэ зэрахъягъэкэ алтытэ.

Хэбзэнчъэу зекуягъэхэмкээ алтытэ чыгырэ раупкынэу Iизын къязытырэ билетыр, ордерыр амьыгъэу ар зыраупкыкыэ; документым итым нахыбэу зыраупкыкыэ; аш щымыгъэзэфэгъэ пальэм зыраупкыкыэ, заIэхэ мыхъущ чыг лъэпкъхэу билетым (ордерым) щыгъэнэфагъэхэр зыраупкыхэкэ; мэз фондым илахь агъэфедэнэу фитыныгъэ зэврэмыгъэхэм ехылгээзэ унашьор заштэгъэ нэуж чыгхэр зыраупкыхэкэ.

Урысые и Уголовнэ кодекс ия 260-рэ статья диштэу хэбзэнчъэу чыгхэр зэрэраупкыхэрэмкээ уголовнэ пшъэдэкыж зыхырэр зыныбж ильэс 16-м шхъадэхэгъэхэр ары. Бзэджэшлагъэр зыщиззэрахъэгъэ чыпилэм, тыкъэзыуухъэрэ дунаим зэрарэу рахыгъэм, нэбгырэ пчагъэу аш хэлэжьагъэм ялтытыгъэ Урысые Федерациим и Уголовнэ кодекс ия 260-рэ статья диштэу уголовнэ пшъэдэкыж арагъэхы. Чынагъэу ашыгъэр къырадзэ зыхыкыэ, чыгэу раупкыгъэхэм, зэшагъэкъуагъэхэм экологилемкээ уасэу ялагъэр, къэкыхэрэм, псэушхъэхэм зэраарэу арахыгъэр, чынагъэу ашыгъэр игъэкъужыгъэхэм мылькоу пэхуягъэр къыдалтытэх.

Урысые и Уголовнэ кодекс ия 260-рэ статья диштэу аш фэдэ бзэджэшлагъэрэ зезэхъягъэхэм тазыр э хъапс атыралхъэ, егъэзгъэхэрэ Ioф арагъашээ пальэр горээлэ 1энэтэ гъэнэфагъэхэр аягъын фимитхэу ашы.

Чынагъэу ашыгъэр игъэкъужыгъэхэм фэгъэхыгъэ дэо тхылхэу къарахыплэхэрэр хыкумхэм зэхахы. Бзэджэшлагъэр эзэрэзрахъэгъэ пхъэххэр, отычхэр, транспортыр алахых.

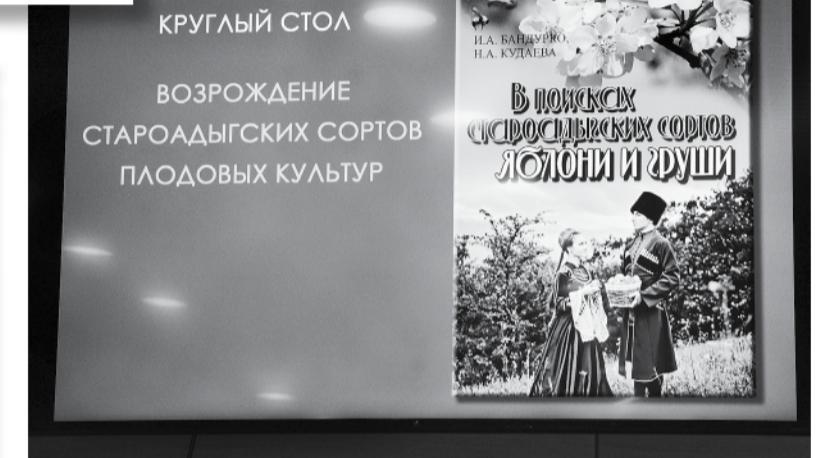
Іэнэ хъураер

ИЖЬЫРЭ АДЫГЭ ЧЬЫГХЭМ ЯКЪЫЗЭТЕГЪЭНЭН

АР-м и Лъэпкъ музей мы йофыгъом фэгъэхъыгъеу Іэнэ хъурае щызэхащагъ.

Іэнэ хъура-
лем пшъэриль
шъхьаїзу илагъэр
зыфэдэ щымыї
черкес чыигхатэхэр
ухъумэгъэнхэр
ыкїи ижъирэ
шыкїэ-хабзэхэм
атетэу гъэтїысхан-
къэгъекїын
льэныкъомкїэ
адэлэжъэгъеныр,
къызэтегъэ-
нэжъигъэнхэр ары.

Мы гупшысэ иным егъэжьа-
пэ фэхъугъэр научнэ-популяр-
нэ къыдэкыгъоу, анах шэныгъ-
е юфшэгъе дэгъукэ 2021-рэ
ильтэсэм зэнэкъокум щальти-
тагъеу, МКъТУ-м иофышэху
Къудаикъо Нурутре мэкъумэм
шэныгъэхэмкїэ докторзу Ирина
Бандуркэмрэ зэдагъэхъазыгъе
монографиу «В поисках ста-
роадыгских сортов яблони и
груши» зыфилоу Мыекъуапэ
къыщыдэкыгъэр ары. Тхылтыр
ижъирэ адигэ къужъ, мыіэрьсэ
чыигхэм ыкїи ежъ-ежъыреу
мэхэм къашыкъихэрэм афэгъэ-
хъыгъ. Адыгейим икъушхъэлтэ
районхэм ыкїи хы Шуцї үшъю
ащикигъэ экспедициехэм Мыекъ-
къопэ къэралыгъо технологиче-
скэ университетым, политехни-
ческэ колледжым якїэлэгъя-
джэхэр, ястудентхэр хэлэжъа-
гъех, а зэклэм юфэу ашигъэр
мыш къыштыгъех. Къэкыре
льэпкъхэу къыхагъэшыгъехэм
яягэлтэ, ахэр купеу зыхахъ-
хэрэг агъенефыгъех.

Іэнэ хъураем пшъэриль
шъхьаїзу илагъэр зыфэдэ щымыї
и черкес чыигхатэхэр ухъу-
мэгъэнхэр ыкїи ижъирэ шы-
кїэ-хабзэхэм атетэу гъэтїысх-
хан-къэгъекїын лъэныкъомкїэ
адэлэжъэгъеныр, къызэтегъэ-
нэжъигъэнхэр ары.

Юфхъабзэм хэлэжъа-
гъех мы юфыгъом ехъигъеу зэхаш-
гъе гъэцэлэх купым хэтхэр,
Адыгэ къэралыгъо университетым,
Мыекъопэ къэралыгъо
технологическэ университетым,
АРИГИ-м яшшэнгъэлэжъхэр,
общественэ организациехэм
ялтыкъохэр, Адыгейим игурит
еджапхэм якїэлэгъаджэхэр
юфым хэлажъехэмэ зышоигъо-
хэр.

Іэнэ хъураер шүфэс гүшүэ-

кэ къышыуихыгъ АР-м и Лъэпкъ музей ипащэу
Джыгунэ Фатимэ. Чыигхэтэ юфыр адиг-
хэмкїэ мэхъанэ зиїу
ыкїи лъэпкъ культурэм
чыпїэ хэхыгъе щызы-
убытэу зэрэштыгъэр
къыуагъ. Чыигхэр ты-
дэки къышырэшыкы-
штыгъэр, лакъо
пэпчъ, унагъо пэпчъ
чыгъ зэфшхъафыбэр
егугоу къышырэшыкы-
штыгъэр, мэхэм ап-
благъэр, псынекїэчъ
лупхэм, хъуплэхэм
чыгъ зырызхэр, жь-
уплэ хъунхэр, зэраш-
гъэтїысхъэштыгъэр
къылотагъ, ау ижъирэ
адигэ чыигхатэхэр,
пхъэшхъэ-мышхъэ
чыгъ лъэпкъхэу мыі-
эрьсэр, къужъир яте-
пльэки, яїшшугъеки, уахътэу
зэрэштылхэрэмкїэ нэмькїхэм
зэратекыштыгъэр хигъеунэ-
фыкыгъ.

Іэнэ хъураем итемэ шъхьаї-
епхыгъе къилотыкынэу «Фено-
мен старых черкесских садов в
контексте историко-культурного
наследия Северо-Западного
Кавказа» зыфиорэр къышыгъ-
тарихъ шэныгъэхэмкїэ докторэу,
гуманитар ушэтинхэмкїэ Адыгэ
республикэ институтэу Т. Кэ-
рашэм ыцїэ зыхырэм этноло-
гиемрэ лъэпкъ искусствэмрэх
иотдел инаучнэ юфышэ шъхьа-
їзу Хъоткъо Самир. Ащ Къуда-
икъо Нурутре И. А. Бандуркэмрэ
къышыдагъыгъе тхылтыр «В
поисках староадыгских сортов
яблони и груши» зыфиорэм
осешу къиритыгъ; юфыр ежъ-
жагъэ зэрэхъугъэм, тапэкїэ
джащ фэдэу чаныгъэ къышахъа-

Сургалт: А. Йашын

фэмэ, ямурад ехъижъагъэ
зэрэкїэштыр къыуагъ, егъэ-
жэплэшүшү мы тхылтыр хъунэу
къафэлтэгъуагъ.

Адыгэ къэралыгъо университе-
титым икїэлэгъаджэу, шэныгъэ-
лэжъышхуо М. И. Шаповаловым
темэу «Дорожная карта АГУ по
установлению локаций черкес-
ских садов» зыфиорэр къиро-
тыкыгъ. Чыпїэ ауштырэ пэпчъ
черкес чыигхатэхэр щагъэунэ-
фыхъэрэ къышырэштыгъхъэ-
хэрэр, тхъабзэ зэратораль-
хъэрэр, шапхъеу чыигхэм яїхэр
— апкъ игъумыгъ, ильгагъ,
ябырэбагъ, нэмькїхэри къышы-
ратхъхэрэр къыуагъ. Ау непэ
мэзым хэт чыгыбэм янахыбэр
адигэхэр тапэкїэ мы чыпїэхэм
зашыпсэугъэхэм ылжым ылжы-
жэу зэрэштыр къыхигъэшыгъ.
Ильес 200 лъэп-чыпэм чыигхэм
апкъихэри нэкїи зэрэхъугъэр,

къапыкїэрэ мыіэрьсэхэр, къужъ-
хэр шьостхъэ-птыту зэрэштыхэр
къыуагъ.

Адыгэ ижъирэ чыигхатэхэм
язэтегъецожын дэлэжъэнхэр
джырэкїэ рагъэжъэгъе къодий,
ащ юфыр дэдэ лъэныкъуабэкїэ
дэшгэгъенэ — экспедициехэм
шэныгъэлэжъхэм ямызакьюоу,
студентхэр, еджаклохэр къахэ-
гъэлэжъэгъэнхэр зерищыкїэгъэ-
штыхэр къыуагъ, схемз игъэкто-
тыгъэхэр гъэтїысхан-къэгъекы-
нимкїэ, чыигхэр зыщищылагъэм
упхъухъэгъэнхэр, чыгъешшоу
яшыкълагъэхэр алтапсэ егъэклю-
гъэнхэр ыкїи къэкыре лъэпкъ
пэпчъ паспорт фэшыгъэн зэрэ-
фаэр къыботагъэр, мы юфым
гүетынгъе ин фызиэл цыфыбэ
зерищыкїэгъэштыр клигъэтхъыгъ.

Тхылтыр «В поисках ста-
роадыгских сортов яблони и
груши» иавторхэу Къудаикъо
Нурутре Ирина Бандуркэмрэ
яшшыхэр ыкїи тхылтыр зэрэ-
зэхтыр кэлкэу лупкэу къауагъ.
Нэбгыритуум сидигъуя яорэ
яшшэрэ зэрээзтехъэрэм тхылтыр
къышырэкїэгъагъэр Нурут хигъ-
унэфыкыгъ. Гүшүапэр ыкїи
темэ шъхьаїэр къышыузыхыре
шъхьиплэу зэрээзхэтыр клигъ-
этхъыгъ.

1. Кавказ къужъир ыкїи къо-
кыпїэ мыіэрьсэр. Михэр ана-
хъеу къышыкъыхэрэр, яморфо-
биологическэ шапхъ, зэрэ-
зэтырафхэрэр.

2. Тхыагъушэ Нухъэ — шэ-
ныгъэлэжъ-ушэтэкю иным —
иоффшагъэхэм ижъирэ адигэ
пхъэшхъэ-мышхъэ чыигхэр
мыіэрьсэр ыкїи къужъир къы-
зашытхъхъагъэр, ахэм кла-
чэу псаунгъэмкїэ яїэр ыкїи
нэмькї къэкыре лъэпкъхэм
зэратекхэрэр.

3. Мыш ижъирэ чыигхатэхэр
къышэтегъэнэжъигъэнхэмкїэ
экспедициеу зэхашыгъэр ыкїи
ахэм яшшыагъеу къэкыагъэр
шыгъэунэфыгъ.

4. Мыіэрьсэ ыкїи къужъ-
лъэпкъхэр зыфдэхэр къышы-
тыхъхъагъэр, ижъирэ адигэ

лъэпкъхэр къышэрбгъэнэштхэр
ыкїи ахэр къышэрбгъэкын плъ-
кыштхэр къышыуагъэх. Научнэ
организацэе зэфшхъафхэм —
ВИР-м, нэмькїхэм зэпхыныгъэ
зэрдирягъэр къышыуагъ.

Іэнэ хъураем «Черкесский
сад Национального музея» зы-
фиорэр доклад къышышыгъ
Лъэпкъ музейм ипащэ научнэ
юфшэнхэмкїэ игуадэу Шэуджэн
Налмэс. Адыгэ хэку краеведче-
скэ музейр эзо ужым зэтыра-
гъэпсихъажы, 1954-рэ ильесм
къышэрзэуахыжыгъагъэр,
музей экспонатхэм якъэуго-
ижынкїи, экспозициякїэхэр
гъэпсигъэнхэмкїи музейм ип-
ещагъэу, шэныгъэлэжъ-этно-
графиу Азэмэте Мин-Къутасэ
юфышо зэрилэжыгъагъэр, ижъирэ
адигэ чыигхатэхэр къышэтегъэнхэр
къышырэштыр къышырэштыр,
музейм къышшагъыгъэ чыгу яхъеу
зы гектар фэдиз хъущыгъэр,
урамхэу Жуковскэр, Советскэр,
Краснооктябрьскэр ыкїи Перво-
майскэр къышэдибутиу чыгы-
кїэхэмкїэ зэрээзэлпкїэгъагъэр,
итхыгъэхэм черкес чыигхатэхэр
бгъэкодыхэ зэрэмхъуштыр,
ахэр лъэпкъым ынапхэу зэрэ-
штыхэр къышэрэшиятэр Нал-
мэс клигъэтхъыгъ. Музей щагум
мыіэрьсэ лъэпкъ дэгъухэр,
къышшагъыгъэр къышырэштыр
къышырэштыр къышырэштыр,
дэшхор, ылжыкїи, мы чыгур
музейм зылахыжыгъэ ужымы,
мыбэ дэдими, чыигхатэр къышы-
рээзэнгъагъэр іэнэ хъураем
хэлажъэхэрэм ащ аригъэшагъ.

Ижъирэ адигэ чыигхатэхэр
зие лъэпкъым илэжъигъэ инхэу,
адигэхэм ялъэуж урызыгъэ-
пльэжъхэу зэрэштыхэр а зэклэ-
ми къаушыхъятыгъ.

Тхыл къэгъэлэгъэньон байм
ягуалэу еплыгъэх.

Іэнэ хъураер зэхэгүшыгъэ-ээ-
кїэдэули шапхъэм тетэу клаагъэ,
ащ хэлэжъагъэхэм тапэкїэ шэ-
гъээн фэе юфымкїэ резолюции
аштагъ.

**МАМЫРЫКЬО
Нуриет.**

Шахматхэр

Нэбгырэ 56-рэ зэнэкъокъу

Адыгеим икъалэхэм ыкъи и районхэм къарыкъыгъэ кіләлэцъыкъухэр классическэ шахматхэмкэ Мыеекъуапэ щызэхащэгъэ зэнэкъокъухэм ахэлажъэх.

Мы купым хэхъэрэ нэбгырэ 18-мэ иешлақтээ къахэшы Мыеекъуапэ щыщ Роман Киракосян.

Едзыгъуищым изэфэхьысыжхэмкэ, республикэм икъэлэ шхъаэл къэзигъельзьорэ калэхэм пэрыйтыгъэр аыгъ. Пшъашъехэр пштэмэ, Мыеекъуапэ щыщхэм зерифэшьушау къянэкъокъун ельэкъы Кошхъэблэ районым илъыклоу Ожъ Айшт. Джырэ уахътэм ар аэрэ чыплем щыт, ау джыри ешэгъухэр яищтых. Йофтхъабзэр мэкъуогъум и 24-м аухышт.

Мэфиблым къыкъоц нэбгырэ 56-мэ заушетыщт, анахь дэгъухэр къэнэфэштых. Калэхэм ыкъи пшъашъэхэм аныбжь ельтигъэу купишшэу гошыгъэх. Регламентым къызэригъэнафу, партие пэпчъ сыхъатрэ ныкъорэ төбгээклюдэн пльэкъыщт. Анахыбэу хэлажъэхэрэр 2014 — 2015-рэ ильэсхэм къехъугъэ шъэожъыхэр ары.

Теклонигъэр къыдээхьыгъэхэм Кыблэ федеральна шъолъырим щыкъоцт зэнэкъокъухэм Адыгеир къышагъэлэгъонимкэ фитынгъэяищт.

**Зэхээзагъэр
ыкъи къыдээзгъэкъырэр:**
АР-м лъэпкэ Йоффхэмкэ, Икъыб къэралхэм ашыпсэурэ тильэпкэгъухэм адьряйз эзхыныгъэхэмкэ ыкъи къэбар жууѓем иамалхэмкэ и Комитет
Адресыр:
385000
къ. Мыеекъуапэ,
ур. Крестьянскэр, 236

**Редакциер
зыдэшырэр:**
385000,
къ. Мыеекъуапэ,
ур. Первомайскэр, 197.
Телефонхэр:
приемнэр:
52-16-79
Редакцием авторхэм къайхырэр А4-кэ заджэхэр тхъапхэу зипчагъэл 5-м емыхъухэрэр ары. Сатырхэм азыфагу 1,5-рэ дэлтээ, шрифтыр 12-м нахь цыкъунэу щытэп. Мы шапхъэхэм адимыштэрэ тхыгъэхэр редакцием зэхгээжийхээхэр. **E-mail:** adygovoice@mail.ru

Зышаушыхъатыгъэр:
УФ-м хэутын Йоффхэмкэ, телерадиокъэтынхэмкэ ыкъи зэлъы-Исыккэ амалхэмкэ и Министерствэ и Темир-Кавказ чыпэ гээжээшил, зэраушыхъатыгъэ номерыр
ПИ №ТУ23-00916

Зышаутыгъэр
ОАО-у «Полиграф-ЮГ»,
385000,
къ. Мыеекъуапэ,
ур. Пионерскэр,
268

**Зэкъэмкэ
пчагъэр
4246
Индексхэр
П 4326
П 3816
Зак. 1024**

Хэутынным узшыккэтхээнү щыт уахътэр Сыхъатыр 18.00
Зышыккэтхэгъэхэ уахътэр Сыхъатыр 18.00

Редактор шхъаэр
Мэшлэкъо С. А.

Редактор шхъаэр
игуадзэр
Тэу З. Дз.

Пшъэдэкъиж
зыхыре
секретарь

Жакъэмкъо А. З.

Псауныгъ

Пкъышъолыр гъэпытэгъэным
фэлорышшэшт

Мэкъуогъум и 25-м Урысыем ишъолырхэм зэкъэми йофтхъабзэу «Щылэнгъэм еклурэ лъэбэкъу минипши» зыфиорэр ашыкъоцт.

Аш къэшакло фэхъугъэр лъэпкэ псауныгъэм и Лиг ары. Аш илэпилгэу къыфэхъугъэх УФ-м псауныгъэр къеухъумэгъэнимкэ ыкъи транспортимкэ иминистерствэхэр.

Илъэс къэс, йофтхъабзэр зыщикиорэ мафэм, Урысыем икъэлэ пчагъэхэм ашыпсэухэрэр псауныгъэм имаршрутхэм атхэхэх, ахэм лъэбэкъу 10000 къакло. Пшъэрыль шхъаэртицыифхэм япсауныгъэ агъэптынэр, къаухъумэнэр ары.

Мыш шъухэлэжъэним пасайтэу www.10000 шагов.рф зыфиорэр зыщишиутхын фое. Мыеекъуапэ щырагъэклюкъыщт

Йофтхъабзэр Урысые Олимпийскэ мафэм фэгъэхьыгъэшт, аш изэхэшэнкэ лъэпилгэу къафэхъущт АР-м и Олимпийскэ совет. Ар мэкъуогъум и 25-м, пчэдэжъым сыхъатыр 9-м, республикэм икъэлэ шхъаэл игупчэу «Зэкъошныгъэм» щырагъэхъенши паркым шауышт.

Зэхэшаклохэм зырагъэнэфагъэу, йофтхъабзэм хэлажъэхэрэм шүхъафтынхэр къаахъинхэ альэкъицт. Мыш фэгъэхьыгъэ игъэклюгъэ къэбар ижүүготэшт Мыеекъуапэ физическэ культурэмкэ ыкъи спортымкэ и Комитет исоциальнэ хъытуу.

